

mondhatunk róla, ám inkább az „egy-hangúság” pontosító értelmében. Lévéen annál fontosabb ez a jellegű, mivel az *áthalások* kötet valamennyi versében idézetek szerepelnek, és pedig a legkülönbözőbb helyekről származóak, s ezek nyílt (nyilvánvalósággal felismerhető) és rejtett (nehezebben azonosítható) változatainak hálózata eleve megvéd a valóságos monotonitástól. Egyfelől. Másfelől pedig éppen az itt a poén, a valóban figyelemre méltó teljesítmény, (a) hogy a szerző úrrá lesz az általa felidézett stíláriis-motivikus széttartásán. Merthogy úrrá lesz, kisebbfajta csodaként, a művészi eredetiség érvényesítése viszonylatában értékes teljesítmény létrehozásával.

S most már illik közelebről is meghatározni a felmerülő *áthalások* „áthalási” lényegét, tétjét, vagyis azt a közeget, amelyben a szellemi mutatványszámba vehető munkák létrejönnek. A szokványos várakozásokkal ellentétben ugyanis itt nem valamiféle „egyszemélyes költészet-történet” szövegei hangzanak fel a – mondjuk – Fodor András, Mándy Stefánia, Tamkó Sirató Károly vagy Faludy György lírai világát megragadó, *megmunkáló* vers-anyagokban, hanem sokkal lényegesebb, hogy a Turczi-vers egy újabb, ám az eddigi életműből szervesen következő képlete alakul ki a sorozatukban. Az omázsos, mementós, emberileg hiteles ügy mindig poétikai ürüggyé válik bennük. És Turczi István olyan

örökösnek bizonyul a lírahagyományban, aki a jövőre eredetien pillantani képesen sáfárkodik a rábízott talentumokkal.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Új Palatinus Kiadó, Budapest, 2007,*
124 oldal, 2100 Ft)

SZALAI ZSOLT:

sörülökazerkélyen

Szalai Zsolt első önálló könyve olyan belépés az irodalomba, mely egyúttal azt is érzékeli, hogy az objektívációknak ez a tere lakhatatlan. A belépést ugyanis meg kell hogy előzze egy kilépés. Már a Sütő Csaba Andrással együtt kiadott ikerkönyv Szalai-ciklusa, *A romantika posztulálása* is jelezte, hogy számára a tapadás/szakadás lehetséges felülete a német romantika, ami az irodalmiságnak egy olyan példátlan összeszerveződése, amely a posztmodernségben is megőrizte „posztjait”.

Ebben az *utániság*ban keresik Szalai Zsolt versei az élıhetőség nyelvi-episztemológiai módusait. A szerző számára a poszt a címtérre is váló erkély, amely a lenézés, a felnézés, a visszanézés, de mindenekelőtt az összenézés lehetséges helye. Az erkély multifunkcionális valósága egyszerre térképző és időképző szerepet is betölt, hiszen a múlttal

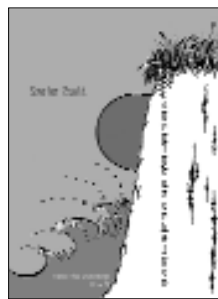
való kapcsolat szimbolizációja is egyben.

A kötet értelmezésének és értékelésének lényegi kérdése, hogy mi az a viszony, ami a versek által megképződik jelen és múlt vonatkozásában. Mi a szerző – pontosabban a versek – számára a romantika?

Már az első olvasás után nyilvánvalóvá válik, hogy Szalai Zsolt számára a romantika nem *kor-szerű* fogalom, hiszen Rómeó és Júlia (erkély!) éppúgy részeseül idejében, mint Friedrich Nietzsche és Martin Heidegger, vagy éppen Csonkai Vitéz Mihály. Ezt a tág értelmet talán jobban megragadhatjuk a romantizmus fogalmával.

Kérdésünk tehát az, milyen viszonytetelezés mentén lesz verstárgy a romantizmus. A legszembeütőbb az a materiális viszonylat, amelynek értelmében a romantika az utódra hagyott, megörökölt szövegüniverzum, a hagyomány egy kitüntetett szövegrendje. Ezt a materialitást olyan versek képviselik, mint az *Alternarratíva*, a *Gyanakvó alászállás* vagy a *Miközben Diotima a szabadságról értekezett*. Ezekben a szövegekben német eredetiben vagy fordításként jelennek meg vendégtextusok, s funkciójuk elsősorban az ellenpontozás, a nyelvi sztenderd felmutatása. A saját és az idegen problematikája így különös kontaminációba

rendeződik, melyben az idegen nyelv otthonosságával, konformizmusával szemben születik a saját nyelv distancieremtő nonkonformizmusa. A kötetbe tagozódó Novalis-, Hölderlin- és Nietzschefordítások részben hasonló funkciót töltenek be, s emellett, hogy a nyelv testközeli tapasztalatát biztosítják a szerző számára, a saját-idegen probléma tekintetében a kötet tartópilléreivé lesznek.

A romantikus hagyományhoz való másik viszony a nyelv birokba vételének módjában érzékelhető. A romantikus toposzok konstans regiszterként, távolságtartás nélkül is bekerülnek Szalai Zsolt verseibe. Ez elsősorban a szerelmi tematizáció nyelvére jellemző. Az *Allandóan következel*, a *kényelmesülünk*, az *Amit itthagysz* című versek alapmotívikája (szem, tekintet, mosoly, búcsúzás) az én-te viszony intimitásának romantikus poétikájához tartozik. A teremtő-teremtődő nyelv kettősége a legkülönbözőbb kombinációkban próbáltatik ki az egybeíródástól a szétíródásig (*Katarzina Kudra – Madárajáték*), a kalligrammától a prózaversig.

Harmadik fontos vonatkozásként a *lelkiület* emelhető ki mint a romantikához tapadás vagy szakadás felülete. Az a lendület és felszabadult derű, amely a kötet alaptónusát ad-

ja. „A valóságot romantizálni kell” – hangsúlyozza Novalis. A szerző igazodása ehhez az intencióhoz fordított irányú: a romantikát valóságosítani kell, mintegy visszahelyezni a valóságba, hogy ott keressen és találjon értelmet. Talán ez az áttételes reflexivitás lehet Szalai Zsolt lírájának alappozíciója. Ebben a szemléletben ugyanis meghaladható a kordivattá vált ironia, amely önmagaságának felmutatásán túl mindig üresen hagyja a jelentés tereit.

Szalai Zsolt lírájának jövője jórészt a fenti viszonyokkal való számvetés sikerességének és az ebből leszűrte tapasztalatok horderejének függvénye. Véleményünk szerint ahogy a *sörülőkazerkélyen* keretszó multifóniája biztosítja az olvasás pluralitását, úgy a kötet egésze is önmagában rejti egy immanens költői sokszínűség lehetőségét.

KOMÁLOVICS ZOLTÁN

(*FISZ, Budapest, 2006, 64 oldal, 1400 Ft*)

KISS ANNA:

Az éden íze

„Levelek Odaátról, / *üresen*, / és mindent / széthord a szél. // E nagyszabású / tájban a pusztaság lét / kap távlatot, élelem, / fedél, társak, utak, folyton / nyugtalan elemek, / nagy, poláris / éjben örvénylő fény, / s a

ködben, / mélyen benn a / gleccser” (*Ház a szappantartómnak*).

Kiss Anna újabb – válogatott, újragondolt, nemkülönben új – verseskötetében, *Az éden íze*ben az elveszett, elveszített boldogság, a bizonyosság nyomába ered. Ezt igazolja a címben feltett színesztézikus utalásával, az éden ízével is, amely a bizonytalan, ősi időkbe nyit teret, magát onnan eredezteti, határozza meg. Ehhez társulnak a családtörténetek (Vikolok, Dáriak történetei), illetőleg a memória működésének metaforikus megfogalmazásai. Az emlékezés folyamatát alapvetően három metafora határozza meg: a szöveg, a fénykép és a film. Ezek a cselekvések nem pusztán szimbólumai, de viszonyulási epicentrumai is a Kiss Anna-i emlékezetnek. A verseskötet tematikái is azt mutatják, hogy a létezés többféle tudatformán keresztül valósulhat meg, ezek egy mezőbe emelése viszont egy tudat műveleteinek eredménye.

Akik kicsit is ismerik költészetét, tudják, hogy egészen különleges, egy térbe vetített megfogalmazásával sokszor azokat a kapcsolódási (és átjárási, átlépési) pontokat keresi, melyek kultúránk képlékeny, mozgatható elemei; legyen bár szó az anyagi vagy a szellemi kultúráról, a lényeg, hogy az ittlét, a jelenlét legalábbis felmutatható, ha a maga teljességében avagy töredékességében meg nem is érthető.